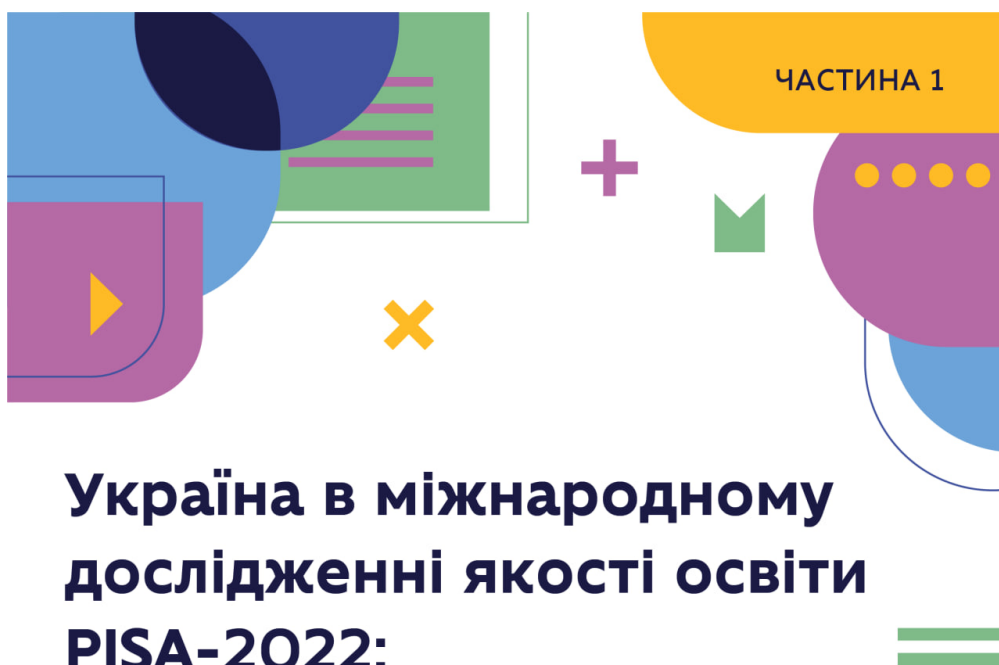

РЕЗУЛЬТАТИ МІЖНАРОДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ PISA- 2022

Опубліковано 05 грудня 2023 року о 13:30

**Україна в міжнародному
дослідженні якості освіти
PISA-2022:
про що свідчать результати**

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

OECD

Автор фото – пресслужба Міністерства освіти і науки України

Сьогодні, 5 грудня 2023 року, оприлюднено **результати PISA-2022** — міжнародного дослідження якості освіти, спрямованого на оцінювання здатності 15-річного учнівства застосовувати знання й уміння з читання, математики та природничо-наукових дисциплін у реальних життєвих контекстах.

Дослідження відбувається раз на три роки й охоплює понад 80 країн й економік світу. Цикл PISA-2022 провели не через три, а через чотири роки внаслідок пандемії COVID-19, яка внеможливила проведення планового дослідження у 2021 році.

2022 року Україна вдруге взяла участь у дослідженні. Попри труднощі, спричинені повномасштабним вторгненням, удалося зібрати ресурси й організувати дослідження у 18 з 27 регіонів нашої країни.

«Україна — єдина країна, яка провела дослідження в умовах війни. Це велике й надважливе досягнення. Заклади освіти проводили тестування попри масовані обстріли й зтяжні повітряні тривоги в жовтні 2022 року. Завдяки участі в дослідженні в нас є можливість відстежувати тенденції в знаннях і навичках учнів як на рівні країни, так і на рівні окремих груп учнівства», — зазначив міністр освіти і науки України **Оксен Лісовий**.

Україна приєдналася до PISA у 2018 році, тож зараз маємо дані, з якими можна порівняти попередні результати. Важливо зважати на те, що дослідження проводили під час війни, а отже, воно може містити додаткові чинники впливу, які не враховує методологія PISA. Зокрема, воно не є репрезентативним для всієї України, адже в ньому взяло участь учнівство 18 із 27 регіонів України. Також у деяких закладах освіти тестування мусили переривати через повітряні тривоги. Водночас отримані результати дають змогу виявити основні тенденції у сфері середньої освіти на рівні держави загалом.

У середньому, за підсумками PISA-2022, у всіх країнах, зокрема й країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), спостерігалось безпрецедентне падіння успішності в усіх предметних галузях дослідження. Причиною цього може бути тривале дистанційне навчання під час пандемії. В Україні додалася повномасштабна війна.

*«Війна впливає на успішність і ментальне здоров'я школярів в Україні й залишає шрами, які ще довго відчуватимуться. Як показали дані дослідження PISA, наслідком цього стало те, що українським дітям складніше досягати успіхів у навчанні, — зазначив голова представництва ЮНІСЕФ в Україні **Мунір Мамедзаде**. — Щоб упоратися з цим серйозним викликом, критично важливо підтримувати спільні зусилля уряду й партнерів з освітнього сектору в розробленні та впровадженні загальнонаціональної стратегії відновлення освіти».*

Якими є результати України — читайте нижче.

МАТЕМАТИЧНА ГРАМОТНІСТЬ

У циклі PISA 2022 року математика була провідною галуззю дослідження. Це означає, що всі учні-учасники виконували тести з математики. Оцінювання в цій галузі передбачає виявлення рівня математичної грамотності учнівства. За визначенням PISA, математична грамотність — це здатність учнівства математично міркувати та формулювати, застосовувати й інтерпретувати математику для розв'язання проблем у різноманітних контекстах реального світу. Це охоплює концепції, процедури, факти та інструменти для опису, пояснення та прогнозування явищ. Також допомагає людям зрозуміти роль, яку математика відіграє у світі, і робити обґрунтовані умовиводи та ухвалювати рішення, необхідні конструктивним, зацікавленим і мислячим громадянам 21 століття.

У математичній галузі в українських учнів найнижчий рівень освітніх втрат серед усіх досліджуваних галузей: якщо порівняти з минулим циклом, ці результати погіршилися на 12 балів. 58% українських учнів досягли базового, другого із шести, рівня математичної грамотності, 32% учнів — рівня 3 і вищих. У галузі математики різниця між Україною і країнами ОЕСР становить приблизно півтора року навчання за стандартами PISA (1 рік навчання = 20 тестових балів).

ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА ГРАМОТНІСТЬ

Оцінювання з природничо-наукової грамотності передбачає виявлення здатності 15-річного учнівства як свідомих громадян вивчати й розв'язувати проблеми, пов'язані з наукою й науковими ідеями. Відповідно до визначення PISA, науково грамотна особа готова брати участь в обґрунтованому дискурсі про науку й технології, що потребує навичок наукового пояснення явищ, оцінювання та планування наукового дослідження та наукової інтерпретації даних і доказів.

Найвищі результати в циклі 2022 року українські учні отримали з природничо-наукових дисциплін. Якщо порівняти із циклом 2018 року, результати зменшилися на 19 балів. Базового рівня грамотності за шкалою PISA досягли 66% українських учнів і учениць. Це означає, що вони здатні застосувати знання в галузі природничо-наукових дисциплін на рівні їхнього побутового розуміння, а також демонструють елементарні знання, засвідчуючи спроможність виявляти ті питання, які можна дослідити науково. Водночас рівня 3 і вищих досягли 36% учнів.

Варто враховувати, що успіхи в природничо-наукових дисциплінах у минулому циклі досліджень були ліпшими, ніж, наприклад, із математики (близькими до результатів із читання). Тож хоч результати в галузі природничих наук і знизилися, але падіння є не таким помітним.

ЧИТАЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

Читацьку грамотність у PISA визначають як здатність учнівства розуміти, використовувати, оцінювати й осмислювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати знання й читацький потенціал, а також готовність брати активну участь у житті суспільства.

Тестування із читання передбачає перевірку таких когнітивних умінь, як встановлення причинно-наслідкових зв'язків на основі одного чи кількох письмових джерел, уміння виокремлювати головне, розрізняти інформацію з різних типів текстів (художні, медіатексти, інструкції, графіки тощо) тощо.

У читанні українські учні показали результат на 38 балів нижчий, якщо порівняти з дослідженням 2018 року. 59% учнів досягли базового рівня в читанні, 29% — рівня 3 і вищих. У середньому українські учні відстають у читанні від учнів країн ОЕСР приблизно на два з половиною роки навчання за стандартами PISA.

Загалом найбільше падіння результатів у циклі PISA-2022 — саме в галузі читання. І цей феномен потребує додаткового вивчення, зважаючи на складні обставини, у яких наше учнівство змушене навчатися впродовж останніх років.

«Те, що дослідження в Україні було проведено, є прикладом неймовірної згуртованості, незламності та сили наших освітян та учнівства. Обставини, які визначали останні роки життя українців, зумовили зниження результатів PISA з усіх галузей, а найбільше — із читання. Та спільна віра в майбутнє і наша сила перетворюють цю інформацію на підстави для планування подальших дій, а не на вирок», — прокоментувала директорка Українського центру оцінювання якості освіти і національна координаторка PISA в Україні **Тетяна Вакуленко**.

Оскільки в дослідженні беруть участь понад 80 країн / економік світу, некоректно проводити пряме порівняння всіх країн: освітні системи можуть різко відрізнятися. Тому для порівняння з Україною обрано референтні країни: Естонію, Польщу, Словацьку Республіку, Болгарію, Молдову й Грузію. Ці країни взято з огляду на подібність з Україною їхнього соціально-економічного стану або з огляду на культуру чи історичну спорідненість.

Загалом Україна показала вищі результати з усіх трьох галузей, ніж Болгарія, Молдова і Грузія. Водночас результати Естонії, Польщі та Словацької Республіки є вищими.

Порівняння з референтними країнами

	Математика	Природничі науки	Читання
	КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ
Естонія	510	526	511
Польща	489	499	489
Словаччина	464	462	447
Україна	441	450	428
Болгарія	417	421	411
Молдова	414	417	404
Грузія	390	384	374

2022 РОКУ 20 БАЛІВ ЗА ШКАЛОЮ PISA — ЦЕ РІК НАВЧАННЯ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

OECD

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ І ОСВІТНІХ ЧИННИКІВ

Результати PISA показали різноманітні чинники, які впливають на успішність 15-річного учнівства.

Наприклад, учні із сільської місцевості відстають від своїх однолітків з великих міст у читанні майже на п'ять років, у природничо-наукових дисциплінах — на чотири, а з математики — на понад чотири з половиною роки навчання. Такий розрив, імовірно, можна пояснити різницею в соціально-економічних статусах учнів, які проживають у різних типах місцевості. Так, 25% учнів із найнижчим соціально-економічним статусом в Україні, на відміну від інших 75% їхніх однолітків, майже втричі частіше показують результати з математики нижчі за базовий рівень.

Середні бали з математики також суттєво відрізняються залежно від того, у закладі якого типу навчаються учні. У ліцеях, гімназіях і спеціалізованих школах цей бал становить 457, що на 23 бали більше, ніж в учнів загальноосвітніх шкіл і навчально-виховних комплексів, та на 58 — ніж у 15-річних підлітків із технікумів, коледжів і закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Учні закладів П(П)ТО приблизно на три роки відстають від учнів з ліцеїв, гімназій і спеціалізованих шкіл. Ця тенденція простежується також і щодо читання та природничо-наукових дисциплін.

Крім того, спостерігається значний гендерний розрив у результатах учнівства. Хлопці на 10 балів випереджають дівчат з математики, а в читанні дівчата випереджають хлопців на 23 бали (понад рік навчання). Водночас у природничо-науковій галузі різниці майже немає.

Цікавими є спостереження щодо виконання домашніх завдань. У порівнянні з референтними країнами в Україні учні витрачають на домашні завдання з математики найбільше часу: кожен третій — щодня годину чи більше. Водночас учні, які витрачають на домашнє завдання до 30 хвилин

або понад 3 години на день, мають гірші результати.

Дослідження показало суттєве зниження рівня булінгу серед учнів, якщо порівняти з 2018 роком: різниця становить 7,6 відсоткового пункту. Можна припустити, що це пов'язано з тимчасовим закриттям закладів освіти й переходом у дистанційний режим навчання.

Загалом результати PISA-2022 виявилися нижчими за результати минулого циклу, що очікувано. Імовірно, на це вплинула сукупність чинників, пов'язаних з пандемією та повномасштабним вторгненням.

«PISA дає величезний масив даних для розроблення і коригування освітньої політики. Ми розуміли, що освітні втрати через пандемію ковіду й війну неминучі, проте зараз у нас є розуміння масштабів. Ми вже розпочали роботу для надолуження освітніх втрат і будемо робити це, ґрунтуючись на результатах дослідження. Зокрема, у школах будують і ремонтують укриття: на це з держбюджету виділено 1,5 млрд на цей рік і 2,5 млрд грн — на наступний. Наша мета — забезпечити очне навчання дітей у школах там, де це дозволяє безпекова ситуація. Закупуємо автобуси, щоб учні з різних населених пунктів мали змогу діставатися до шкіл і здобувати якісну освіту. Разом із міжнародними партнерами закупуємо гаджети для навчання», — сказав міністр освіти і науки **Оксен Лісовий**.

PISA-2022 показала рівень освітніх втрат, який має учнівство у зв'язку з тривалим дистанційним навчанням і стресом через війну.

Підсумки цього дослідження зорієнтують українську систему освіти для подальшого руху в потрібному напрямі й допоможуть скласти план дій для надолуження освітніх втрат і розривів між різними групами учнівства.